

Doporučení 25. generální konference UNESCO

o ochraně tradiční a lidové kultury

Generální konference Organizace spojených národů pro vzdělání, vědu a kulturu, která se sešla v Paříži 17.10. - 16.11.1989 na svém dvacátém pátém zasedání, berouc v úvahu, že tradiční a lidová kultura tvoří část všeobecného dědictví lidstva a je významným prostředkem spojujícím různé národy a sociální skupiny a utvrzujícím jejich kulturní totožnost, uvědomující si jeho sociální, ekonomický, kulturní a politický význam, jeho úlohu v historii národů a jeho místo v současné kultuře, podtrhující zvláštní povahu a důležitost tradiční a lidové kultury jako neoddelitelné součásti kulturního dědictví a živoucí kultury, přiznávající neobyčejnou křehkost formám tradiční a lidové kultury, zvláště těm aspektům, které se týkají ústních tradic spojených s rizikem, že mohou být ztraceny, zdůrazňující potřebu uznání tradiční a lidové kultury ve všech zemích, i nebezpečí, které mu hrozí z mnoha hledisek, soudíc, že vlády by měly hrát rozhodující úlohu v ochraně tradiční a lidové kultury, a že by měly jednat co možná nejrychleji, rozhodnův na svém dvacátém čtvrtém zasedání, že ochrana tradiční a lidové kultury by měla být předmětem doporučení členským státům podle znění čl. IV. odst 4 Ústavy,

přijímá dne 15. listopadu 1989 toto Doporučení:

Generální konference doporučuje, aby členské státy uplatňovaly následující ustanovení týkající se ochrany tradiční a lidové kultury přijetím jakýchkoliv zákonných opatření nebo jiných kroků, které mohou být požadovány v souladu s ústavní praxí každého státu s cílem uskutečnit na jeho území principy a opatření definovaná v tomto Doporučení.

Generální konference doporučuje, aby členské státy upozornily na toto Doporučení ministerstva nebo úřady odpovědné za záležitosti týkající se ochrany tradiční a lidové kultury a současně různé organizace a instituce zabývající se folkórem, a aby podporovaly jejich kontakty s odpovídajícími mezinárodními organizacemi zabývajícími se ochranou tradiční a lidové kultury.

Generální konference doporučuje, aby členské státy za určité období a způsobem, který určí, předkládaly organizaci (UNESCO) zprávy o opatřeních, která byla učiněna za účelem uskutečňování tohoto Doporučení.

A. Definice tradiční a lidové kultury pro účely tohoto Doporučení

Tradiční a lidové kultura je souhrn výtvorů založených na tradici kulturního společenství, vyjádřených skupinou nebo jednotlivci jako obraz tužeb společenství takovým způsobem, že odrážejí jeho kulturní a sociální totožnost a že jeho vzory a hodnoty jsou předávány ústně, napodobováním či jinými způsoby. Formy této kultury zahrnují zejména jazyk, literaturu, hudbu, tanec, hry, mytologii, rituály, obyčeje, řemeslnickou výrobu, architekturu a různé druhy umělecké tvorby.

B. Identifikace tradiční a lidové kultury

Tradiční a lidová kultura jako forma kulturního vyjádření musí být zachována skupinou a pro tuto skupinu (rodinnou, profesní, národní, regionální, duchovní, etnickou apod.), jejíž

totožnost vyjadřuje. Za tímto účelem by členské státy měly podporovat odpovídající studijní výzkum na národní, regionální a mezinárodní úrovni s cílem:

a) zpracování národního soupisu institucí, zabývajících se tradiční a lidovou kulturou za účelem jejich začlenění do regionálního a celosvětového seznamu institucí stejného zaměření

b) vytvoření identifikačních a záznamových systémů (sbírky, katalogizace, přepis) nebo rozvinutí již existujících systémů prostřednictvím příruček, návodů pro základání sbírek, modelových katalogů apod. pro účely koordinace třídících systémů používaných různými institucemi

c) podpory vytváření standardního názvosloví tradiční a lidové kultury formou

i) všeobecného schematu tradiční a lidové kultury pro celosvětovou potřebu,

ii) podrobného seznamu tradiční a lidové kultury,

iii) regionální klasifikace tradiční a lidové kultury na základě průzkumných projektů v terénu.

C. Uchovávání tradiční a lidové kultury

Uchovávání tradiční a lidové kultury se týká dokumentace zabývajících se lidovými tradicemi a jejím cílem je v případě neuzívání těchto tradic nebo jejich proměn, umožnit výzkumným pracovníkům a nositelům těchto tradic přístup k informacím, které jim umožní porozumět procesům, kterými se tyto tradice mění. Zatímco živá tradiční a lidová kultura nemůže být vzhledem k její evoluční povaze vždy chráněna, tradiční a lidová kultura zachycená v hmatatelné formě by měla být efektivně chráněna. Za tímto účelem by členské státy měly:

a) založit národní archívy, kde může být shromažďovaný materiál o tradiční a lidové kultuře náležitým způsobem uchován a zpřístupněn;

b) ustavit ústřední národní archivní úřad pro služební účely ústřední katalogizace, rozšiřování informací o tradiční a lidové kultuře, o vzorech práce s ní, i o způsobech ochrany;

c) vytvářet muzea nebo oddělení tradiční a lidové kultury v již existujících muzeích, kde může být tradiční a lidová kultura vystavena;

d) vytvářet podmínky pro předvádění tradiční a lidové kultury, které podtrhuje živoucí i minulé aspekty těchto kultur (zejména způsobů života a práce, dovedností a technik, které vytvořily);

e) uvést do souladu sběratelské a archivní metody;

f) školit sběratele, archiváře, dokumentaristy a jiné specialisty v ochraně tradiční a lidové kultury počínaje fyzickou ochranou po analytickou činnost;

g) poskytovat prostředky pro pořizování bezpečnostních a pracovních kopií všech materiálů tradiční a lidové kultury a kopií pro regionální instituce a tak zabezpečit kulturnímu společenství přístup k těmto materiálům.

D. Zachovávání tradiční a lidové kultury

Zachovávání se zabývá ochranou lidových tradic a jejich nositelů s ohledem na skutečnost, že každý národ má právo na svou vlastní kulturu a že věrnost této kultuře je často narušována vlivem industrializované kultury produkované hromadnými sdělovacími prostředky. Musí být přijata opatření, která by garantovala status a ekonomickou podporu lidovým tradicím jak ve společnostech, která je vytvářejí, tak i mimo jejich rámec. Za tímto účelem by členské státy měly:

- a) určit a zakotvit jak do školních, tak i do mimoškolních osnov vyučování studium tradiční a lidové kultury náležitým způsobem, kladoucí důraz na respektování tradiční a lidové kultury v nejširším významu tohoto výrazu a beroucí do úvahy nejen vesnickou kulturu a jiné venkovské kultury, ale také ty, které byly vytvořeny v městském prostředí rozdílnými sociálními skupinami, profesemi, institucemi apod. a tímto způsobem podporovat lepší porozumění mezi rozdílnými kulturami a světovými názory, zvláště těmi, které nejsou zastoupeny v dominantních kulturách;
- b) zajistit různým kulturním společnostem právo na přístup k jejich vlastní tradiční a lidové kultuře podporou jejich práce v oblasti dokumentace, archivnictví, výzkumu apod., jakož i při uskutečňování tradic;
- c) vytvořit na mezivědním základě národní radu pro tradiční a lidovou kulturu nebo podobný koordinační orgán, ve kterém budou zastoupeny různé zájmové skupiny;
- d) poskytnout morální a ekonomickou podporu jednotlivcům a institucím studujícím, zveřejňujícím, šlechtícím nebo vlastnícím předměty tradiční a lidové kultury;
- e) podporovat vědecký výzkum odpovídající zachovávání tradiční a lidové kultury.

E. Rozšiřování tradiční a lidové kultury

Pozornost lidí by se měla soustředit na význam tradiční a lidové kultury jako součásti kulturní totožnosti. Je důležité, aby předměty, které tvoří kulturní dědictví, byly co nejvíce rozšiřovány tak, aby mohla být uznána hodnota tradiční a lidové kultury a nutnost jejího zachování. Při tomto rozšiřování by se však mělo předcházet zkrácení tak, aby byla zachována jednota tradic. Za účelem podpory spravedlivého rozšiřování by členské státy měly:

- a) podporovat organizování národních, regionálních a mezinárodních akcí typu poutí, festivalů, filmů, výstav, seminářů, symposií, pracovních setkání, výukových kurzů, kongresů a podporovat rozšiřování a publikování jejich materiálů, dokumentů a jiných výsledků;
- b) podporovat širší publicitu materiálů tradiční a lidové kultury v národním a regionálním tisku, knižních publikacích, televizi, rozhlasu a jiných sdělovacích prostředcích, například pomocí dotací, vytvářením pracovních míst pro folkloristy v těchto prostředcích, zabezpečováním odpovídající archivace a rozšiřování těchto materiálů tradiční a lidové kultury, nashromážděných hromadnými sdělovacími prostředky a také vytvořením folklorních odborů v rámci těchto organizací;

c) podporovat regiony, orgány místní správy, asociace a občanská sdružení pracující v oblasti tradiční a lidové kultury, za účelem zřízení zaměstnání pro folkloristy na plný pracovní úvazek, jejich stimulování a koordinování folklórní činnosti v regionu;

d) podporovat existující zařízení a vytvářet nová pro výrobu vzdělávacích materiálů jako například videofilmů, založených na práci v terénu, a podporovat jejich použití ve školách, muzeích a na národních nebo mezinárodních folklórních festivalech a výstavách;

e) zabezpečovat dostupnost informací o tradiční a lidové kultuře prostřednictvím dokumentačních středisek, knihoven, muzeí, archivů, jakož i prostřednictvím speciálních folklórních bulletinů a periodik s touto tematikou;

f) usnadňovat setkání a výměny mezi jednotlivci, skupinami a institucemi zabývajících se otázkami tradiční a lidové kultury jak v národním, tak v mezinárodním měřítku berouc do úvahy dvoustranné kulturní dohody;

g) podporovat mezinárodní vědecké společnosti, aby přijalo etický kodex zajišťující náležitý přístup a respekt k tradičním kulturám.

F. Ochrana tradiční a lidové kultury

Pokud tradiční a lidová kultura vytváří projevy intelektuální tvořivosti, ať již individuální či kolektivní, zasluhuje si, aby byla zajištěna způsobem, odpovídajícím ochraně intelektuálních produktů.

Taková ochrana tradiční a lidové kultury se stala nezbytnou pro zajištění dalšího rozvoje, podpory a rozšíření těchto projevů jak uvnitř zemí, tak i mimo jejich území bez narušení zákonných zájmů.

Ponechávajíc stranou "aspekty intelektuálního vlastnictví" při ochraně projevů tradiční a lidové kultury, jsou určité kategorie práv, která jsou již chráněna, a měla by být použita této ochrany i nadále ve střediscích a archivech dokumentace tradiční a lidové kultury. Za tímto účelem by členské státy měly:

a) posuzující aspekty "duševního vlastnictví", by měly obracet pozornost odpovídajících orgánů na důležitou práci UNESCO a WIPO ve vztahu k duševnímu vlastnictví při přiznání, že tato činnost se vztahuje pouze na jeden aspekt ochrany tradiční a lidové kultury, a že je nutná potřeba samostatných opatření v ochraně tradiční a lidové kultury;

b) posuzující ostatní dotčená práva:

i) ochraňovat zpravodaje jako osobu předávající tradice (ochrana soukromí a důvěrnosti);

ii) ochraňovat zájmy sběratele tím, že sebrané materiály jsou uschovány v dobrém stavu a metodicky v archivech;

iii) přiznat nezbytná opatření k ochraně sebraných materiálů proti úmyslnému nebo neúmyslnému zneužití;

iv) přiznat odpovědnost archivů za monitorování použití shromážděných materiálů.

G. Mezinárodní spolupráce

Z důvodů potřeby zintenzivnění kulturní spolupráce a výměn, především prostřednictvím shromažďování lidských a materiálních zdrojů pro rozvoj tradiční a lidové kultury a oživovacích programů, jakož i výzkumu prováděného odborníky, kteří jsou občany členského státu na území druhého členského státu, by členské státy měly:

a) spolupracovat s mezinárodními a regionálními asociacemi, institucemi a organizacemi zabývajícími se otázkami tradiční a lidové kultury;

b) spolupracovat v oblasti vědy, rozšiřování a ochrany tradiční a lidové kultury, zejména prostřednictvím:

i) výměn informací jakéhokoliv druhu, výměn vědeckých a technických publikací;

ii) školení odborníků, krytí cestovních výloh, vysílání vědeckých a technických odborníků a posílání materiálního vybavení;

iii) podpory dvoustranných a mnohostranných projektů v oblasti dokumentace současné tradiční a lidové kultury;

iv) organizováním setkání odborníků, studijních kurzů a pracovních skupin na zvláštní téma, zejména pokud s týká klasifikace a katalogizace informací a projektů tradiční a lidové kultury a také moderních metod a techniky používaných ve výzkumu;

c) spolupracovat v mezinárodním měřítku tak, že různé zájmové skupiny (společenství, nebo fyzické či právnické osoby) budou mít ekonomická, morální a tzv. příbuzná práva, která jsou výsledkem průzkumu, vytvoření, složení, předvádění, zaznamenávání nebo šíření tradiční a lidové kultury;

d) garantovat členským státům na jejichž území se prováděl výzkum, právo na získání kopií všech dokumentů, záznamů, videofilmů, filmů a jiných materiálů od členských států, které takový výzkum uskutečnily;

e) upustit od všech akcí, které by mohly poškodit příslušné materiály nebo snížit jejich hodnotu nebo narušit jejich rozšiřování či použití bez toho, zda se tyto materiály budou nacházet na jejich vlastním území nebo na území jiných států;

f) přijmout nezbytná opatření k ochraně tradiční a lidové kultury proti všem nebezpečím ze strany lidské společnosti a přírody, kterým je vystavena, včetně rizik pocházejících z ozbrojených konfliktů, okupace území či masových nepokojů obdobného druhu.